

Transmiterea spectacolului *Petru Rareș* de Lovinescu, în buna și emoționanta interpretare a Teatrului Național din Iași sub conducerea Soranei Coroamă (regizoare cu o excelentă priză la textul de atmosferă și idee), ne amintește că dispunem de o serioasă dramaturgie istorică, parcă mai serioasă și mai profundă în investigația omului decât dramaturgia de inspirație contemporană. Căci, iată, această piesă a lui Lovinescu, apoi cele scrise de Paul Anghel, apoi încercările — valorificate scenic sau nu — ale lui Sorrescu, Ardeleanu, Chitic, Tărchilă, Bradu arată o tendință puternică de abandonare a ilustrativului în favoarea ideii și a metaforei, implică o altfel de lectură a documentului istoric, prin semnificarea psihologică și simbolică a personalităților, prin mutarea accentului dramatic de pe anecdotică pe dezbateri și meditație filosofică. Puține texte de problematică actuală se încumetă să analizeze atât de tăios sentimentele, să pună pe cîntar cu atîta simț dialectic principiile și pornirile, natura umană interioară și nevoia istorică exterioară, cum o face *Petru Rareș*, una din cele mai bine structurate și mai „rotunde” piese din dramaturgia lui Horia Lovinescu și din dramaturgia noastră contemporană. Dacă ar fi să numim doar dilema pașnicului negustor de pește, care — fire reflexivă și echilibrată, dar pătrunsă de înalta responsabilitate a conducătorului — se vede silit să ucidă pentru că „țara are nevoie de ordine”, să-și calce cuvîntul, și nu o dată, fiindcă mai presus de el și de onoarea sa este soarta poporului său, vom constata că există aici, în această piesă istorică și filosofică, un miez dramatic fierbinte și dens. Iar sensul eroic și tragic pe care îl capătă în piesă cuvintele lui Rareș: să nu ne gîndim la noi, ci la

rostul nostru, depășește tonul evocator-istoric al dramaturgiei de gen și trimite la o meditație responsabilă asupra condiției umane în general.

Cu o bogată și fructuoasă experiență de televiziune, Sorana Coroamă și-a adaptat montarea de la „Național” ieșean într-un chip exemplar, în așa fel încît spectacolul pare creat anume pentru televiziune, uzînd de toate mijloacele artistice și tehnice ale acesteia, iar piesa își arată, mulțumită regizoarei, nebănuite virtuți cinematografice. În sfîrșit, Teofil Vilcu într-una din cele mai bune (cunoscute de noi) creații ale sale, răscolit de întrebările tulburi ale personajului, un Rareș trăind cu egală ardoare gîndirea și acțiunea, proiectîndu-și mereu, nu fără chinuri și îndoieli, rostul său în lume, rostul răspunderii și faptelor sale, simțit de interpret ca un destin unic și jucat ca un personaj de baladă rătăcit în dialogurile lui Platon, personaj interogîndu-și mereu conștiința (umbra, aburul acela care nu e om, deși are trup, sutană și numele de Roșca) întru cunoașterea de sine, întru descoperirea adevărului. Încă o dată Teofil Vilcu, înconjurat de actori foarte buni, demonstrează că la Iași este loc pentru spectacole mari.

Încă o dată și televiziunea demonstrează că și la ea acasă este loc pentru spectacole mari.

Piese premiate se țin lanț. Regretînd că am absentat (motiv, firește), de la piesa lui Radu Teodoru, de care însă neapărat ne vom ocupa la o eventuală reprogramare a ei, ne oprim asupra unui dramaturg, descoperit de către majoritatea spectatorilor tot prin mijlocirea televiziunii, Mircea Bradu.

După un *Vlad Tepeș*, produs, așa cum arătam, al unei noi optici istorico-dramatice, Mircea Bradu primește o mențiune la concursul televiziunii pentru *Satul blestemat*, evocare a unei răscoale antihitleriste dintr-un sat transilvănean. Fapt autentic, — precizează autorul într-un interviu-prefață, fapt autentic — menționează un insert în generic. Precizare mai puțin importantă, căci asemenea fapte autentice au fost mai multe, iar reproducerea documentaristică a evenimentelor ar fi putut alcătui un simplu reportaj de reconstituire. Mircea Bradu, autor cu însușiri dramaturgice, face mai mult decât un reporter; el schițează personaje (primarul, învățătorul, Sculărea), dar folosește și scheme (inspectorul de Siguranță, ofițerul neamț), creează atmosfera satului în scena „frizeriei” — autentic și inedit compusă, leagă cu un dialog de teatru personajele, gradează conflictul după

rețeta bineunoscută a temporizării prin auto-sacrificiu (primarul acceptă să fie bătut, ba chiar propune el măsura, ca să lase timp insurgenților să treacă la acțiune, în timp ce învățătorul rănit stă cu brațele ridicate pînă la epuizare, refuzînd să deconspire ascunzătoarea armelor), descrie și o mică luptă (sînt vreo patru sau cinci hitleriști în scenă), introduce și un moment de tensiune psihologică (satul, nu însă și spectatorul, îl crede pe primar trădător) și chiar un *coup de foudre*: toată lumea se ferește să-i spună primarului că fiul său a murit pe front, dar primarul arată în final că știa acest secret tragic. Așadar, autorul se pricepe să construiască o piesă de teatru, aplică destul de corect tehnica scenică, lucrînd ca un meseriaș conștiincios. Dar, cu excepția scenei pe care am numit-o „a frizeriei”, nu se întrezărește nici un efort de sfîrșimare a clișeeilor, de interpretare personală, originală. La un autor tînăr, aflat la cea de-a doua piesă a sa, resemnarea aceasta mi se pare prematură. Luată în ansamblu, piesa lui Mircea Bradu seamănă cu nenumărate alte piese pe aceeași temă, alcătuiind fundalul acela impersonal (necesar, desigur) pe care se ivește, din cînd în cînd *opera*. Ne pare rău că un autor care e și tînăr, care știe și meserie teatrală se mulțumește cu un loc anonim în dramaturgia consacrată luptei antifasciste.

Efortul regizorului (Nicolae Motric) și al unor buni actori (Ernest Maftei, Colea Răutu, Mihai Mereuță, Boris Ciornei, Cornel Coman, Nicolae Pomoje, Constantin Brezeanu, Elena Sereda, Ica Matache) a mers, cum era și normal, în sensul reliefării acelor momente de descripție autentică a atmosferei satului, dar nu a putut de-schematiza structura însăși a piesei, pe care o acceptăm ca pe un util exercițiu de tehnică dramaturgică.

Ce este bun, nou, frumos, nemaiîntîlnit în acel serial de duminică după-amiază intitulat „Șaptesprezece clipe ale unei primăveri”, serial urmărit cu patimă de unii, ignorat de alții (probabil din cauza titlului derutant și ostentativ poetic)? În primul rînd, imaginile documentare senzaționale, pe care, poate, altfel nu le-am fi văzut vreodată, — înfilnirea de la laltă a celor trei: Stalin, Roosevelt, Churchill, privirea aceea scrutătoare, întrebătoare, enigmatică aruncată de Churchill gîrzi de onoare, cartierul general al lui Hitler, documentele secrete ale Reichului, momentele de lucru ale Marilor State Majore etc. —, în al doilea rînd, senzația de singurătate pe care o trăiește eroul serialului, un fel de Robinson într-o lume ostilă

și întunecată, erou magistral interpretat de Viaceslav Tihonov, apoi tăcerile acelea încălceate de tensiune, în care oamenii se suspectează reciproc, relațiile complicate și tenebroase din aparatul hitlerist...

Ce fantastic ni se relevă uneori adevărul strict și pur documentar!

Și un senzațional documentar intern: un sat de undeva, din Maramureș, în care funcționează un cenaclu, un cenaclu ca toate cenaclurile, doar că poeții care creează și citesc aici au vîrstă între 6 și 15 ani. El este cel mai mare poet al nostru, spune o fetiță. Și vedem un băiat de cincisprezece ani, care, întrebant, recunoaște: da, eu sînt cel mai mare poet. Asta o spune nu la cafenea, nu la o întrunire de prieteni, nu la o ședință a Uniunii scriitorilor, ci de-a dreptul la televiziune, în fața a milioane de oameni. Trebuie să ai într-adevăr o imensă puritate ca să poți afirma că ești cel mai mare poet fără să jignești pe nimeni, fără să urmărești vreun avantaj moral sau material, fără să trezești susceptibilitățile confrăților. Presupun, însă, că poetul se consideră cel mai mare în vîrstă! Așa cum o fetiță cu maramă și cosițe recunoaște, tot în fața lumii întregi: eu sînt cea mai mică poetă. Are șase ani și jumătate, merge la grădiniță, unde nu-i prea cumințe (îi cam bate pe copii...), dar e poetă. Compune versuri. Și versurile nu sînt de loc puerile, în orice caz nu mai puerile decît ale unor poeți consacrați ale căror nume nu le traseriem din motive de susceptibilitate. O poetă care îi cam bate pe colegii de grădiniță! Despre ce scriu acești poeți din Maramureș? Despre natură, despre stele, despre apă, despre mamă, despre țară, despre animale mai mici... Și scriu poezii! Poezii adevărate...

Oare ce sentiment are un reporter cînd descoperă o asemenea mină de aur?

Dumitru Solomon

